

Zinātnes Vēstnesis

Latvijas Zinātnes padomes, Latvijas Zinātņu akadēmijas un Latvijas Zinātnieku savienības laikraksts

12 (491)

ISSN 1407-1479

2015. gada 22. jūnijs

LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS VĀRDBALVU KONKŪRSS 2016. GADAM

Par labākajiem zinātniskajiem darbiem atsevišķās zinātņu nozarēs un zinātnes popularizēšanā Latvijas Zinātņu akadēmija piešķir balvas, kuras nosauktas izcilu zinātnieku vārdā. Balvu piešķir par atsevišķiem zinātniskiem darbiem, atklājumiem, izgudrojumiem, kā arī par vienotas tematikas zinātnisku darbu kopumu. Par balvas pretendentu var izvirzīt tikai atsevišķu personu, no autoru kolektīviem – galveno autoru. Uz balvu var pretendēt Latvijas zinātnieki un tie ārzemju zinātnieki, kuru darba tematika saistīta ar Latviju. Balvas laureāti saņems LZA piemiņas medaļu un diplomu.

2016.gada janvārī tiks piešķirtas šādas LZA balvas:

Fridriha Candra balva mehānikā,
Edgara Silīņa balva fizikā,
Gustava Vanaga balva ķīmijas zinātnē,
Paula Stradiņa balva medicīnas zinātnē,
Jāņa Endzelīna balva latviešu valodniecībā, baltoloģijā,
Tālavilza Vilciņa balva socioloģijā,
Arvida Kalniņa balva mežzinātnē, koksnes pētniecībā un pārstrādē,
Friča Brīvzemnieka balva folkloristikā, Latvijas etnogrāfijā un antropoloģijā.

Kandidātus Latvijas Zinātņu akadēmijas balvu konkursam var izvirzīt LZA īstenie locekļi, zinātnisko iestāžu padomes, universitāšu vai akadēmiju senāti vai domes. Iesniegtos darbus vērtēs katras balvas ekspertu komisija.

Izvirzot kandidātus balvai, ekspertu komisijai 1 eksemplārā iesniedzami šādi dokumenti:

- 1) izvirzītāja ieteikums,
- 2) izvirzītais darbs,
- 3) ziņas par autoru (*Curriculum vitae*), norādot darba un mājas adresi un tālruni, personas kodu, elektroniskā pasta adresi,
- 4) autora parakstīta isa iesniegtā darba anotācija latviešu valodā, darba nosaukums angļu valodā.

Jaunajiem zinātniekiem 2016. gadā LZA piešķirs sekojošas balvas:

Ludviga un Māra Jansonu balvu fizikā,

Mārtiņa Straumaņa un Alfrēda Ieviņa balvu ķīmijā,
Emilijas Gudrinieces balvu ķīmijā un ķīmijas tehnoloģijā (darbus iesniegt ar norādi – LZA jauno zinātnieku E.Gudrinieces balvu konkursam). E.Gudrinieces balvu piešķir par attiecīgajā kalendāra gadā aizstāvētu maģistra darbu vai inženierprojektu bioloģiski aktīvo savienojumu, dabasvielu un atjaunojamo enerģētisko resursu ķīmijas tehnoloģijas jomā,

Zentas Mauriņas balvu literatūrzinātnē un filozofijā.

Četras jauno zinātnieku balvas.

Konkursā iesniedzami dokumenti:

- motivēts LZA īstenā locekļa, zinātniskā institūta vai augstākās mācību iestādes senāta vai domes ieteikums, kurā dots īss konkursa iesniedzamā darba vērtējums un jaunā zinātnieka vispārējo zinātnisko aktivitāšu raksturojums;
 - konkursa darbs, norādot uz titullapas institūta vai augstskolas nosaukumu, darba nosaukumu latviešu un angļu valodā, autora vārdu, uzvārdu, pilsētu, kur tas veikts un gadu, darba vadītāju; uz titullapas jābūt norādei *LZA jauno zinātnieku darbu konkursam*;
 - darba isa anotācija (līdz 1 lpp.) latviešu valodā, kuru parakstījis autors;
 - publicēto darbu saraksts (ja tādi ir);
 - uzzīņu lapa par darba autoru: vārds, uzvārds, dzimšanas gads un datums, personas kods, darba vieta, doktorantūra, maģistrantūra vai to beigšanas gads, mājas un darba pilnas adreses un telefoni, elektroniskā pasta adrese.
- Konkursā iesniegtos darbus vērtē LZA ekspertu komisijas. Godalgotie darbi glabājas Latvijas Universitātes Akadēmiskajā bibliotēkā, pārējos izsniedz autoriem atpakaļ.

Materiāli iesniedzami LZA Zinātniskajā sekretariātā, Akadēmijas laukumā 1,

2. stāvā, 231.istabā, Rīga, LV – 1524, vai attiecīgo zinātņu nodaļās (tālruni uzzīņām 67223931, 67223633, 67220725, 67225889) līdz **2015. gada 30.septembrim**.

LZA ģenerālsēkretārs **V.Kampars**

Sveiciens vasaras saulgriežos!

DIVI ZAĶI AR VIENU ŠĀVIENU

Pasniegtas SIA "ITERA Latvija", AS "Latvijas gāze", LZA un RTU Attīstības fonda balvas.

Cerama, ka Adrians Dāvis, mednieks būdams, neapvainosies par tādu tautā lietotu salīdzinājumu, jo šajā gadījumā neviens zaķis nošauts netika. Tieši otrādi – septiņi "zaķi" tika pagodināti gan morāli, gan materiāli. Divas no visietekmīgākajām zinātnes mecenātfirmām (arī vieni no visilgstošākajiem un uzticamākajiem Latvijas Zinātņu akadēmijas partneriem) izlēma šoreiz savus 2015. gada laureātus godināt kopā. Pazīstot visus trīs prezidentus: Juri Savicki ("ITERA-Latvija"), Adrianu Dāvi ("Latvijas gāze") un Ojāru Spārīti (LZA), varēja gaidīt, ka tas būs varen jauks un sirsnīgs pasākums. Gaidītais piepildījās ar uzviju, jo vairāk tādēļ, ka atmosfēru palīdzēja uzturēt RTU stīgu ansamblis "Gaiva" un šarmantā operdziedone Madara Dziedātāja ar savu atraktīvo un kaislīgo dziedājumu.

Nevar nepieņemt vēlāk kuluāros dzirdētajam vērtējumam: "Va vellos, cik mums ir smukas un gudras zinātnieces un forši puīši!" Gadu no gada par to pārliecināties.

"ITERA Latvija" savu ikgadējo balvu kopā ar LZA un RTU Attīstības fondu piešķir ievērojamiem Latvijas zinātniekiem un praktiķiem par izcilu veikumu vai mūža devumu vides, Zemes un ģeogrāfijas zinātnēs vai par nozīmīgu vides izstrādes sistēmu veicināšanu. Kopš 2001. gada par laureātiem kļuvuši izcili botāniķi, zoologi, vides speciālisti, ainavu mācības un ainavu arhitektūras speciālisti. Kaut arī abas pēdējās ir pilnīgi atšķirīgas, patstāvīgas nozares, vienas balvas ieguvējas gadījumā pārliecinoši izpaužas to mijiedarbība. Proti, Latvijas Lauksaimniecības universitātes Lauku inženieru fakultātes arhitektūras un būvniecības katedras docente, ainavu arhitektūras doktore NATĀLIJA ŅITAVSKA tika apbalvota par zinātnisko darbu "Baltijas jūras piekrastes ainavu identitāte

Latvijā" – par dabas un antropogēno faktoru ietekmē pēdējos gados notikušām izmaiņām piekrastes ainavā. Akadēmiķis, habilitētais arhitektūras doktors Jānis Krastiņš, raksturojot laureātes devumu, teica, ka viņas veikumu jo vērtīgāku padara tas, ka izstrādātā piekrastes ainavu elementu atpazīšanas metodika ir universāla un piemērota jebkura tipa ainavām ne tikai Latvijā. Ainavu arhitektūras jomā pirmo reizi analizēta Latvijas piekrastes ainavu kvalitāte, to veidojošie elementi un ietekmējošie faktori – ģeomorfoloģiskie, bioloģiskie, antropogēnie un sociālpolitiskie.

Natālija ir spilgts piemērs tam, kā no studentes, pirmās "ITERA Latvija" 1999. gadā iedibinātās stipendijas labākajiem topošajiem ainavu arhitektiem laureātes, tā sakot, vieglajā svāra kategorijā izaugusi par zinātņu doktori, šobrīd svarīgākās šīs nozares balvas zinātnē ieguvēju. Tagad viņa jau kuro gadu ved savus studentus – stipendijas ieguvējus uz "ITERA Latvija" atrādīt veikumu.

Rīgas Tehniskās universitātes Arhitektūras un pilsētplānošanas fakultātes profesore SANDRA TREIJA balvu saņēma par darbu kopu "Dzīvojamās vides kvalitāte lielmēroga dzīvojamā rajona kontekstā". Jānis Krastiņš, raksturojot savu fakultātes kolēģi, teica, ka Sandra ļoti skaidri zināja, ka vēlas būt zinātniece, un atgriezās fakultātē, lai studētu maģistrantūrā un pēc tam doktorantūrā jau pēc praktiskā darba pieredzes. "Ne jau tikai dakteri studē ilgi," teica Jānis Krastiņš. "Arhitektūrā starp bakalaura un maģistra studijām obligāti jāiegūst arī profesionālā kvalifikācija, un visa mācīšanās aizņem septiņus gadus."

Bez parastajiem arhitektūras priekšmetiem Sandra Treija lasa arī tādas tematiskas kursu kā "Cilvēka vides ekoloģija", "Ilgtspējīga dzīves vide" un "Teorētisko atziņu publiskā interpretācija".

Sandra Treija savā atbildes runā teica, ka katram cilvēkam ir nepieciešams atbalsts, vai

Balvu laureāti (no kreisās): Jurģis Zemītis, Ingūna Libaua, Jānis Bažbauers, Natālija Ņitavska, Sandra Treija un Raimonds Karls. Aizmugurē: I.Meirovics, I.Knēts(RTU), J.Savickis, O.Spārītis, A.Dāvis

J.Brenča foto

tas būtu vārds, smaids, padoms vai finansiāla palīdzība, un novēl, lai katram istā brīdī atnāk istā palīdzība istā formā.

AS "Latvijas gāze", kura tradicionāli apbalvo divās jomās – gāzes, siltumtehnikas un ar tām saistītās ķīmijas tehnoloģijas nozarēs un medicīnā – sirds ķirurģijas un kardioloģijas nozarēs, kā arī orgānu transplantoloģijas nozarēs, šogad bija paplašinājusi medicīnas nozaru diapazonu, iekļaujot tādu akūtu problēmu kā ādas vēža profilaksi un diagnostiku, kurā apbalvots jaunais zinātnieks. Taču vispirms balvu saņēma Rīgas Stradiņa universitātes Pediatrijas katedras docente un Bērnu klīniskās universitātes slimnīcas bērnu kardioloģe INGŪNA

LIBAUA, vadošā speciāliste bērnu kardioloģijā, sākot ar agrīno diagnostiku prenatalā periodā, agrīnā vecumā un līdz pilngadībai, veicot pilna apjoma ehokardiogrāfisko izmeklēšanu, invazīvo kardioloģiju, pēcooperācijas aprūpes izvērtēšanu. Kopš 2009. gada viņa aktīvi iesaistījies cilmes šūnu klīniskās pielietošanas un izvērtēšanas procesā. Viscildinošākos vārdus savai kolēģei veltīja bērnu kardiķirurgs, LZA goda doktors Aris Lācis, atklājot noslēpumu, ka pēc nedēļas Ingūna Libaua kļuva par profesori. Turklāt profesors Lācis aicina atcerēties, ka bērns nav pieauguša cilvēka miniatūra, tā ir, kā saka, pavisam cita opera.

Turpinājums – 3.lpp.

Izdevniecība "Lauku Avīze" laidusi klajā Gunta Eņiņa grāmatu "Nezināmā Latvija"

Izdevniecība "Lauku Avīze" laidusi klajā dabas pētnieka Gunta Eņiņa grāmatu "Nezināmā Latvija", kurā ir aprakstīti vairāk nekā 70 pārsteidzoši dabas veidojumi un objekti Latvijā.

Guntis Eņiņš grāmatā rāda Latviju tās skaistumā un bagātībā. Vēstures elpa un dabas spēks ir radījis vietas, kas liek aizrauties cilvēka elpai – kā brīnums un atklāsmē. Mūsu zemē ir ne vien peldošas salas, bet arī Eiropā resnākais kadiķis, Baltijā vislielākā ala, dižākā liepa, dziļākais un salām bagātākais ezers un vēl neskaitāmas skaistas un aizraujošas vietas. Grāmata tematiski sadalīta sešās nodaļās – ūdeņi, akmeņi, klinčis un alas, kalni, koki, vēji un zibeņi.

Grāmatas autors Guntis Eņiņš: "Šī grāmata ir ne tikai ceļvedis tūristiem, bet arī ceļvedis domāšanā un meklēšanā, ceļvedis Latvijas supra-

šanā, izprašanā, novērtēšanā, ceļvedis Latvijas mīlestībā. Gribētos, lai šo grāmatu varētu saukt arī par jaunu atklāsmju grāmatu. Es ceru, ka izdosies nosargāt mūsu latvisko ainavu, skaistāko Eiropā, un latviskās vērtības: vietvārdus, dižkokus, lauku mājas un saimniecības, dabas pieminekļus, klinču rakstus ar buramburkiem, alas, akmeņus, ezerus, upes, avotus, zemi, latvisko kultūru."

Izdevniecība "Lauku Avīze" iepriekš izdevusi arī Gunta Eņiņa grāmatu par Latvijas dižkokiem "100 dižākie un svētākie".

Grāmatas "Nezināmā Latvija" atvēršanas svētki notika 11. jūnijā Latvijas Zinātņu akadēmijas Portretu zālē. To vadīja režisors Jānis Streičs, tika demonstrēta Zigurda Vidiņa dokumentālā filma par noslēpumaino klinču rakstu atklāšanu.

Guntim Eņiņam LZA Atzinības rakstu pasniedz LZA prezidents Ojars Spārītis un akadēmiķis Jānis Stradiņš

J. Brenča foto

Jānis Stradiņš

Suminājums Guntim Eņiņam

Man ticis liels gods pēc paša Gunta Eņiņa lūguma sacīt ievadvārdus šajā Latvijas Zinātņu akadēmijas sarīkojumā, ar kuru atklājam Gunta mūža rezumējumu – grāmatu "Nezināmā Latvija". Kopā ar Akadēmijas prezidentu Ojāru Spārīti jau pasniežam mūsu visu cienītajam autoram LZA Atzinības rakstu, par kuru lēma mūsu ZA Senāta pēdējā sēdē. Arī no savas puses vēlos sniegt ieskatu autora unikālajā mūža gājumā un veikumā. Abi esam dzimuši 1933. gadā, Guntis, izrādās, ir par mani pat pusgadu vecāks, savulaik – pirms 50 gadiem – esam bijuši darba kolēģi Hillera Organiskās sintēzes institūtā un esmu drīkstējis vērot daudzu desmitgažu garumā Gunta fenomenālās, vienreizējās rismes Latvijas dabas un vēstures raritāšu atklāšanā, pa reizei sniedzot viņam palīdzīgu roku.

Šodien esam liecinieki neparasta cilvēka neparastas grāmatas tapšanas brīdim, brīnumaina cilvēka brīnumainas grāmatas klajā laišanai. Visu mūžu puika no Dzelzavas – Guntis ir saglabājis bērna spēju brīnīties, ticēt brīnumu iespējai, atklāt neikdienišķo ikdienišķajā. Viņu ir nobūris Latvijas itin kā necilā daba, neparastais latviskums, mūsu ainavās un dabas veidojumos, mūsu vēsturē. Ar pagānisku degsmi viņš ir meklējis un atradis brīnumus ūdeņos, alās, kokos, akmeņos, ar simtiem jaunu piemēru viņš ir radījis, cik skaista ir Latvija, cik vienreizēja tā ir, cik daudz neapjausta, pat pasaules mēroga brīnumainu lietu tā glabā.

Starp Gunta Eņiņa nozīmīgākajiem atradumiem kopš 1970. gadiem jāmin atklātās un atrastās alas, allaž pārspējot alu garuma rekordus, atklājot garākos pazemes un alu labirintus Baltijas valstīs, t. s. X alas pie Mazsalacas. Viņš pirmais pētījis un uzmērījis Libiešu upurālas pie Svētupes, kuru sienās atklātas senas, tobrīd neizprotamas zīmes, 1986. gadā Braslas krastā pirmoreiz Latvijā uzgājis smilšakmens iežos senus klinšu rakstus – petroglifus. Līdz šai dienai klinšu raksti atrasti jau 50 vietās. Baltijā un citās kaimiņvalstīs šādu iegrebtu zīmju ar senās maģijas saturu nav. Gunta Eņiņa atradumi devuši impulsu zinātniekiem – speciālistiem gan Jurim Urtānam veikt arheoloģiskus izrakumus pie Svētupes, gan Sandim Laimem ķerties pie noslēpumaino devonu klinšrakstu – petroglifu jēgas atšifrēšanas. 1985. gadā Latvijā Allažos ir atklāti pazemes ezeri. Ir atrasti un uzmērīti simti dižakmeņu un vēsturiski iezīmīgu akmeņu, izstrādāta to apsekošanas un mērīšanas metodika, definēti dižakmeņu kritēriji, publicēts 80 lielāko dižakmeņu saraksts pēc to tilpuma lieluma.

Tāpat Guntis Eņiņš drīz pēc mūsu ZA līdzstrādnieka – mežu zinātnieka Staņislava Saliņa uzsācis dižkoku sistemātisku apzināšanu Latvijā, pilnveidojot dižkoku uzmērīšanas precizitāti un izpētes metodiku. Par savu sabiedriski nozīmīgāko panākumu Guntis uzskata publikāciju "Padomju Jaunatnē" 1978. gadā, kurā rosina izbeigt dižozolu spridzināšanu kolhozu laukos. Toreizējā ZA Bioloģijas institūta direktora G. Andrušaita vadītā komisija atzina, ka šādus kokus spridzināt nedrīkst un ar 1979. gadu šī kaitniecība apturēta – pirms tam Padomju Latvijā ik gadus uzspridzināja pa 1000 dižkoku meliorācijas u. c. darbu gaitā.

Tieši ap šo laiku sākās Imanta Ziedoņa dižkoku atbrīvotāju kustība, *dageru* kustība. Kā pirmo 1976. gadā atbrīvoja ozolu Gunta Eņiņa ieteiktajā Ungurmuižas parkā, dodot tam simbolisku nosaukumu "Pauls Valdēns" diženākajam latviešu izcelsmes dabzinātniekam Paulam Valdenam par godu. Arī pats Eņiņš iesaistījās Imanta Ziedoņa dižkoku atbrīvotāju grupā un bieži veda to uz paša apzinātajām, bet agrāk neizpētītām dižkoku vietām. Veicot Latvijā dižkoku meklēšanu un uzskaiti, nelielā Latvijā ir kļuvusi par dižkoku lielvalsti. Eņiņš arī ir konstatējis, ka dižkoku vecums līdz šim izvērtēts nereti kļūdaini, bieži vien to pārvērtējot.

Alas, akmeņi, dižkoki pagājušā gadsimta 70.–80.–ajos gados toreizējā Padomju Latvijas tehnokrātiskajā un dogmatiski apbērotajā realitātē bija visai neierasti, ideoloģiski neērti objekti. Turklāt Eņiņa, Ziedoņa, viņa biedru – dabasdraugu meklējumi sabalsojās ar tolaik aizsākušos folkloras un vides aizsardzības kustību, kuras abas deva spēcīgu impulsu vēlākajai "trešajai atmodai". Kultūras atmoda, dabas aizsardzība rosināja nacionālo, politisko atmodu.

Ja vērtējam notikumus loģiskā secībā, varam saskatīt paraļes ar 1958. gada biklajiem mēģinājumiem glābt Staburagu, Pērses aizsardzības komisijas dibināšanu pie Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas 1958. gadā, Dabas un vēstures biedrības dibināšanu 1959. gadā, atcerēties tās agrīnos aktivistus T. Zeidu, V. Grāviti, J. Graudoni, S. Cimermani, J. Klētnieku, A. Mellumu un citus. Viss tas simboliski atgādina aizgruvušo alu un pazemju labirintu atrakšanu, pazemes avotu apzināšanu, kuram savu mūžu veltīja Guntis Eņiņš, viens no mūsu modinātājiem, līdz ar Imantu Ziedoni, Ziedoņa vadīto Kultūras fondu, kultūras un vietvārdu aktivistiem. Tas ļauj secināt, ka arī 60.–70.–ajos gados, arī Pelšes un Vosa laikos mūsu tauta, inteliģence, dabas un vēstures entuziasti tik dziļi aizsnaudušies nebija. Un arī tāpēc tolaik varbūt vēl vienpatnīgajam Guntim viņa meklējumos bija sabiedrības atbalsts, simpātijas.

2015. gadu Latvijas Zinātņu akadēmija ir izsludinājusi par *Academia-200* gadu, pieminot savas idejiskās priekšteces – Kurzemes Literatūras un mākslas biedrības dibināšanas 200 gadu atceri un rosinot izvērtēt mūsu akadēmiskajai dzīvei svarīgākos notikumus. *Academia-200* gadu kontekstā Gunta Eņiņa grāmatas klajā nākšana ir neplānots, bet simbolisks un arī būtisks akcents. Zinātņu akadēmijas funkcijas ir arī zināšanu popularizācija, un šodien klajā laižamā grāmata pieder šī žanra vērtīgiem darbiem, taču lai šodien atklājam arī vēl divas citas lietas – pirmkārt, to, ka Zinātņu akadēmiju ir veidojuši un veido cilvēki arī ārpus oficiālajām struktūrām, kuras Zinātņu akadēmijā ievēl par zinātniekiem un sabiedriskajai nopelniem. Otrkārt to, ka Guntim Eņiņam kopš viņa meklētāju gaitu sākumiem ir bijušas saknes Zinātņu akadēmijā un tās toreizējās institūtos. 2000. gadā mēs oficiāli piepulcinājām Gunti ZA saimei, piešķirām viņam ZA goda doktora nosaukumu, pirms tam, kopš 1998. gada šajā Augstceltnē mājokli radis Eņiņa loļojums – *Dabas retumu krātuve*, taču pirmsākumiem saistībai ar Zinātņu akadēmiju ir daudz senākas saknes.

Protams, augstāk uzskaitītie un daudzi grāmatā apcerētie Gunta Eņiņa atradumi ir viņa personiskas, privātas iniciatīvas rezultāts, taču līdztekus meklējumiem Latvijā dabā Guntim ir bijis jāstrādā maizes darbs, un pavisam citās sfērās, kas ir tālas no akmeņu, alu, dižkoku meklējumiem. Savas darba gaitas Guntis Eņiņš aizsāka ZA Organiskās sintēzes institūtā, kur strādāja 1962.–1970. g. kā tehnoloģisko procesu modelēšanas pilotiekārtas vadītājs Aļņa Avota laboratorijā, īstenojot furfurola dekarbonilēšanu par furānu, kas, starp citu, kļuva par izejvielu pazīstamā pretvēža preparāta *ftorafūrs* sintēzē. Strādājot OSI, Eņiņš vakarniekos absolvēja Rīgas Politehniskā institūta Mehānikas fakultāti kā inženieris aparātubūves un automatizācijas nozarē. Pēc paša Gunta ielcinājuma, brīvdomīgā un vērienīgā zinātniskā gaisotnē OSI, tā zinātnieki un filozofiski metodoloģiskie semināri veidojuši viņa redzes loku un ievadījuši vispārīgākās domāšanas kategorijās. Materiālo apstākļu, dzīvokļa, lielākas algas dēļ Guntis pārcēlās uz Cekuli, Upeslejām, kur jaunuzceltās Juglas (Sauriešu) tuberkulozes slimnīcas pagrabā savu histoloģijas un vēža pētniecības laboratoriju bija iekārtojies vēlākais akadēmiķis, neaizmirstamais Jānis Ērenpreiss.

Pie Ērenpreisa Cekulē līdzās savai dzīves vietai tad arī 20 gadus (1971–1992) strādāja G. Eņiņš savu maizes darbu kā elektronmikroskopijas inženieris. Pēc akadēmiķes Jekaterīnas Ērenpreisas ielcinājuma, arī šajā jomā Eņiņš bija čakls, radošs, vērtīgs darbinieks, kas devis daudz kopējām veiksmeš. Gan OSI, gan Ērenpreisa laboratorijā Guntim bija samērā brīvs darba režīms, vai nu maiņu darbs, vai saplānoti pētniecības uzdevumi, kas ļāva viņam brīvā laikā nodoties vaļaspriekam, kurš pārtapa istajā mūža darbā. Turklāt Upeslejās (Stopiņos) savulaik bija darbojies 16. g. s. mediķis, astrologs un tautas vērojumu dokumentētājs Zaharijs Stopiuss, tur atradās viņa Stopiņu muiža ar senatnīgajiem kokiem Mazās Juglas krastos. Veco koku izpēte deva impulsu Gunta aktivitātēm dabas retumu meklējumos, kas aizritēja galvenokārt Vidzemes upju krastos vai senlejš pie Gaujas, Salacas, arī Juglas un Daugavas, pie mūsu ezeriem, meklējot neparasto.

Tāpat kā Zaharijs Stopiuss, arī Eņiņš bija privātzinātnieks, zinātnieks – amatieris, inženieris pēc oficiālās darba vietas, bet dabas retumu pētnieks, ģeogrāfs, publicists pēc aicinājuma. Varētu sacīt, amatieris, diletants šī vārda celākajā nozīmē. Tādējādi ne tikai Stopiusa laikos, Kurzemes Literatūras biedrības laikos, bet arī padomju laikos un pat mūsdienās joprojām dzīvi ir privātzinātnieki – entuziasti, kuru atradumi dod impulsu šaurākiem profesionāļiem padziļinātu pētījumu veikšanai.

Ne jau visu nosaka citējāmības indekss, kuru pārāk bieži izeļam kā izcilības kritēriju (kura lomu nebūt negrāso no nīcināt!), taču liels ir jautājums, kuru vēsture atcerēsies ilgāk – Gunti Eņiņu vai kādu pašreiz daudzīnātu zinātnieku ar augstu Hirša indeksu. Daudzi principiāli atklājumi dabzinātnēs, un ne jau tikai 17.–19. g. s., ir diletantu veikums. Ja vēlamies, šādiem amatieriem varam pieskaitīt arī izcilus Latvijas vīrus – gan no Baltijas vācu vides (G.F. Stenders, A. Bilenšteins), gan no jaunlatviešiem (K. Barons, K. Valdemārs, J. Alunāns, K. Mīlenbahs). Gunta Eņiņa interešu lokam vairāk gan piederētos Strazdumuižas (Juglas) skolotājs Zelmārs Lancmanis, kurš 1920.–1930.–ajos gados atklāja Allažu šūnakmeni, deva ievērojamo akmeņu sarakstus, rakstīja par ievēribas cienīgiem objektiem Rīgas, Sīguldas, Ķemeru apkaimē, tāpat Jānis Greste – vispusīgākais Latvijas akmeņu un dabasbagātību pētnieks, Ulmaņlaiku Zemes bagātību pētīšanas institūta organizētājs, daudzu iestāžu un Skolu muzeja organizators, ar kura radniecīkiem – Grestes ģimeni no Austrālijas (ievēribu guvušā žurnālista Pētera Grestes tēvu) mani iepazīstināja šīgada 4. Maija svinīgajā sarīkojumā Saeimas priekšsēdētāja I. Mūrniece: J. Greste esot viņa *lielonkulis*, t. i. vectēva brālis.

G. Eņiņš ir Z. Lancmaņa un J. Grestes līdzinieks mūsdienās, kura devums pielīdzināms veselai institūtu veikumam. Par to liecina gan viņa izveidotā Dabas retumu krātuve šajā Augstceltnes ēkā (kopš 1998. gada), Eņiņa sarūpētās 100 fotoizstādes, viņa aktīvā līdzdalība gandrīz 100 televīzijas raidījumos (sērija "Dabas grāmata"), 10 viņa grāmatas un brošūras, simtiem populārzinātnisko rakstu par dabas pieminekļiem, dabas aizsardzību, vietvārdiem. Jāizceļ arī Gunta Eņiņa darbošanās Saeimas un Rīgas Domes krēslos (6. un 9. Saeimā), kur viņš nav bijis sēdētājs un piebalsotājs, bet darītājs un rosinātājs, kura ekspansīvā rīcība nereti glābusi dabas ziņā vērtīgas Pierīgas teritorijas.

Esmu mēģinājis sniegt vispārēju priekšstatu par Gunta Eņiņa rosmēm vispār, lai labāk izprastu šodien atklājamās grāmatas saturu un nozīmīgumu. Tāpat kā iepriekšējo Gunta Eņiņa lielgrāmatu par Latvijas diženākajiem un svētākajiem kokiem (2008), arī šo grāmatu sarūpējis "Latvijas Avīze", kuras ierosmes šādu vērtību apkopošanā un saglabāšanā pelna sabiedrības uzslavu. Grāmatā ir ne tikai pamatliniņās rezumēts Gunta Eņiņa mūža veikums, te aplūkoti arī citu dabaspētnieku atradumi, un tieši tas ir uzteicami. Tiek sniegti jauni fakti, svaigas interpretācijas, dažkārt varbūt arī apstrīdamas versijas vienojas ar jaunatklājēja jūsmu un romantizētiem vērtējumiem. Eņiņš dod arī padomus, kā rīkoties tālāk, piemēram, iezīmē Gūtmaņa alas un Gaiziņkalna nākotni, runā par paša jaunatklātiem alu labirintiem, senrakstiem smilšakmenī, par elku tēliem akmeņos un to viltojumiem, un par daudzām daudzām līdzīgām lietām. Viss tas katram jāizlasa, jāpārdomā un jāvērtē pašam.

Savā ziņā šī grāmata ir mūsu izcilākā novadpētnieka, temperamentīgā novadpētniecības seniora novēlējums nākamajam audzēim. Ar to nevēlos sacīt, ka Gunta Eņiņa ēra tuvojas noslēgumam, taču gribu uzsvērt, ka ne jau viņam vienam izdosies atrisināt pašam visas problēmas un ne sava mūža laikā, ka Latvijas daba un vēsture glabā vēl daudz neatminētu noslēpumu. Latvijā ir un paliek arī noslēpumu, miklu zeme, un tas ir labi.

Savu cildinājumu vērtīgas un iedvesmojošās grāmatas autoram gribu nobeigt ar viņa paša vārdiem: "Es ceru, ka izdosies nosargāt mūsu latvisko ainavu, skaistāko Eiropā, un latviskās vērtības: vietvārdus, dižkokus, lauku mājas un saimniecības, dabas pieminekļus, klinču rakstus un buramburtus, alas, akmeņus, ezerus, upes, avotus, zemi no aizaugšanas un latvisko kultūru no nozušanas". Tas, ka Latvija ir spējusi dot Krišjāni Baronu, Imantu Ziedoni un tipoloģiskā ziņā radniecīgos Gunti Eņiņu un viņa līdziniekus, zināmā mērā garantē, ka šie vēlējamie varētu piepildīties.

LZA nodaļās

LZA Humanitāro un sociālo zinātņu nodaļas sēde

2015. gada 28. maijā Rīgas Latviešu biedrības (RLB) Kluba zālē notika Latvijas Zinātņu akadēmijas (LZA) Humanitāro un sociālo zinātņu nodaļas (HSZN) sēde. Bija paredzēts īpaši uzrunāt HSZN goda locekļus un goda doktorus, aicinot klātesošos iepazīstināt ar savām "mazajām vizītkartēm". Sēdi atklāja un gandarījumu par LZA un RLB sadarbību izteica Rīgas Latviešu biedrības vadītājs, LZA goda loceklis Guntis Gailītis.

Sēdes sākumā nodaļas vadītāja pastāstīja par LZA un HSZN sastāvu. LZA ir neparasti liela zinātniskās un sabiedriskās darbības speciālistu kopa, ko veido 475 izcilas dažādu nozaru personības (ieskaitot LZA goda doktorus). No tām 58 ir goda locekļi un 77 ir goda doktoru.

HSZN apvieno 40% no LZA locekļu skaita – 29% no īsteno locekļu skaita, 86% no goda locekļu skaita, 42% no ārzemju locekļu skaita, 26% no korespondētājlocekļu skaita. Nodaļas pētījumu tematikai atbilst 45% no LZA goda doktoru skaita. Var droši apgalvot, ka LZA goda locekļi un goda doktoru ir cieši saistīti ar HSZN darbu. Goda doktoru un goda locekļu ieguldījums ir redzams un dzirdams – viņu sarakstītu grāmatu un veidotu mākslas darbu dāvinājumi, izstādes, priekšnesumi un priekšlasījumi, atsaucība un padoms.

Godinot un cildinot goda locekļus un goda doktorus, klātesošiem tika nolasīts pilns LZA goda locekļu un LZA goda doktoru saraksts, un abi saraksti tika uzņemti ar aplausiem.

No HSZN goda locekļu un goda doktoru puses saņēmām lielu gaišu emociju devu, jo ikviens runātājs stāstīja savu sakāmo ar sirdi un dvēseli, aizkustinot klātesošos.

Sēdes ietvaros bija arī paredzēta atbalsta izteikšana LZA goda doktora kandidātei, LU Filozofijas un socioloģijas institūta pētniecei Mārai Zirnitei, kas iepazīstināja klātesošos ar mutvārdu vēstures pētniecību Latvijā un savu devumu tajā, un bija sagatavojusi nelielu ar šo tēmu saistītu publikāciju izstādi. LZA goda doktora vēlēšanas tika atliktas uz rudenī, jo kandidātes ieteicējs nebija ieradies uz sēdi.

Zālē mājīgu gaisotni radīja svaigo ceriņu smarža, kas liecināja par vasaras tuvošanos. Cerēsīm, ka ikvienam būs patīkamas atmiņas par šo pasākumu RLB namā un milzīga pateicība nodaļas goda locekļiem un goda doktoriem par viņu devumu LZA. Uz turpmāku sadarbību!

LZA HSZN priekšsēdētāja **R. Karnīte**
LZA HSZN zinātniskās sekretāres p. i. **L. Griņeviča**

Ikgadējā Latvijas Lauksaimniecības un meža zinātņu akadēmijas kopsapulce

Šī gada 5. jūnijā Jelgavā Latvijas Lauksaimniecības universitātes (turpmāk – LLU) aulā norisinājās Latvijas Lauksaimniecības un meža zinātņu akadēmijas (turpmāk – LLMZA) kopsapulce.

Kopsapulces ievadā apsveikuma vārdus LLMZA prezidijam, LLMZA locekļiem, kā arī viesiem teica Latvijas Zinātņu akadēmijas (turpmāk – LZA) prezidents Ojārs Spārītis.

Piedaloties Latvijas Attīstības finanšu institūcijas "Altum" (turpmāk – Altum) valdes priekšsēdētāja vietniekam Jēkabam Krieviņam un Altum Jelgavas filiāles vadītājam Māritei Lazdiņai, tika sveikti LLMZA, LLU un Altum konkursa laureāti un viņu zinātnisko darbu vadītāji:

- jauno zinātnieku grupā: laureāte – **Žanete Garanti**, promocijas darbs "Reģionālo klasteru izveides un attīstības iespējas Latvijā" (zinātniskā vadītāja – profesore, *Dr.oec.* A.Zvirbule – Bērziņa).

- maģistru grupā: laureāte – **Rūta Pauloviča**, maģistra darbs "Sēņu bioloģiski aktīvo vielu izpēte", zinātniskā vadītāja – vadošā pētniece, *Dr.sc.ing.* Zanda Krūma.

Turpinājumā uzstājās LLMZA prezidente Baiba Rivža, kura klātesošos iepazīstināja ar LLMZA vēsturisko attīstību, aktualitātēm Akadēmijas darbībā 2014. gadā, sadarbību ar nacionālajām un starptautiskajām institūcijām, t.sk Eiropas Lauksaimniecības, pārtikas un dabaszinātņu akadēmiju apvienību.

Tika uzklausīts LLMZA Revīzijas komisijas priekšsēdētājas, profesores Ingridas Jakušonokas ziņojums.

Kopsapulces nozīmīgākais notikums bija jauno LLMZA locekļu vēlēšanas. Saskaņā ar vēlēšanu rezultātiem:

- par jaunajiem LLMZA īstenajiem locekļiem tika ievēlēti:

- **Lauksaimniecības zinātņu nodaļā** – Valsts Stendes Graudaugu selekcijas institūta vadošā pētniece, *Dr.agr.* **Māra Bleidere**, LLU asociētais profesors, *Dr.agr.* **Kaspars Kampuss**, Latvijas Valsts augļkopības institūta vadošais pētnieks, *PhD* **Gunārs Lācis**, Valsts Priekļu lauku selekcijas institūta vadošā pētniece, *Dr.agr.* **Linda Legzdiņa**, Latvijas Valsts augļkopības institūta vadošā pētniece, *Dr.biol.* **Sarmīte Strautiņa**;

- **Pārtikas un veterinārmedicīnas zinātņu nodaļā** – Pārtikas drošības, dzīvnieku veselības un vides zinātniskā institūta "Bior" direktors, LLU asociētais profesors, *Dr.med.vet.*, *PhD* **Aivars Bērziņš**, LLU Veterinārmedicīnas fakultātes dekāns, LLU asociētais profesors, *Dr.med.vet.* **Ilmārs Dūritis**, LLU asociētā profesore, *Dr.sc.ing.* **Tatjana Rakčejeva**, LLU profesore, *Dr.med.vet.* **Anda Valdovska**;

- **Agrārās ekonomikas zinātņu nodaļā** – LLU Ekonomikas un sabiedrības attīstības fakultātes (ESAF) Uzņēmējdarbības un vadībnātnes institūta direktore, asociētā profesore, *Dr.oec.* **Anita Auziņa**, asociētā profesore *Dr.oec.* **Elita Jermolajeva**, LLU ESAF Sociālo un humanitāro zinātņu institūta direktors, asociētais profesors, *Dr.hist.* **Jānis Kusis**, LLU ESAF Ekonomikas un reģionālās attīstības institūta direktore, profesore, *Dr.oec.* **Modrīte Peļše**, LLU ESAF dekāne, profesore, *Dr.oec.* **Andra Zvirbule – Bērziņa**;

- **Inženierzinātņu nodaļā** – LLU vadošais pētnieks, *Dr.sc.ing.* **Aivars Āboltiņš**, LLU Tehniskās fakultātes dekāns, LLU asociētais profesors, *Dr.sc.ing.* **Ilmārs Dukulis**, LLU Informācijas tehnoloģiju fakultātes dekāns, LLU profesors, *Dr.habil.sc.ing.* **Uldis Iljins**, LLU profesore, *Dr.arch.* **Aija Ziemeļniece**, LLU Lauku inženieru fakultātes dekāne, LLU asociētā profesore, *Dr.arch.* **Daiga Zigmunde**;

- **Mežzinātņu nodaļā** – Latvijas Valsts mežzinātnes institūta "Silava" (LVMI "Silava") pētniece, *PhD* **Natālija Burņeviča**, LVMI "Silava" vadošais pētnieks, *Dr.silv.* **Āris Jansons**, LVMI "Silava" vadošais pētnieks, *Dr.biol.* **Jānis Ozoliņš**, LVMI "Silava" vadošais pētnieks, *Dr.biol.* **Dainis Edgars Ruņģis**, LLU profesore, *Dr.silv.* **Inga Straupe**.

- par jaunajiem LLMZA goda locekļiem tika ievēlēti:
- ZM Starptautisko lietu un stratēģijas analīzes departamenta Stratēģijas analīzes nodaļas vadītāja vietniece **Ilze Slokenberga**;
- LVMI "Silava" vadošais pētnieks, *Dr.silv.* **Imants Baumanis**.

Atsevišķs sēdes punkts bija veltīts trim valsts pētījumu programām, kuru vadītāji ir LLMZA locekļi:

- LLU profesore, akadēmiķe Baiba Rivža informēja par valsts pētījumu programmas "Tautsaimniecības transformācija, gudra izaugsme, pārvaldība un tiesiskais ietvars valsts un sabiedrības ilgtspējīgai attīstībai – jaunas pieejas ilgtspējīgas zināšanu sabiedrības veidošanai (EKOSOC-LV)" būtību, projektiem, aktivitātēm (sīkāka informācija par programmu pieejama LZA mājas lapā);

- LLU profesore Ruta Galoburda informēja par valsts pētījumu programmas "Lauksaimniecības resursi ilgtspējīgai kvalitātes un veselīgas pārtikas ražošanai Latvijā (AGROBIORES)" būtību, projektiem, aktivitātēm (sīkāka informācija par programmu pieejama mājas lapā: agrobiores.lv);

- Latvijas Valsts Koksnes ķīmijas institūta vadošais pētnieks, akadēmiķis Bruno Andersons informēja par valsts pētījumu programmas "Meža un zemes dziļu resursu izpēte, ilgtspējīga izmantošana – jauni produkti un tehnoloģijas (ResProd)" būtību, projektiem, aktivitātēm (sīkāka informācija par programmu pieejama Latvijas Valsts koksnes ķīmijas institūta mājas lapā).

Turpinājumā LLMZA, LLU un Altum konkursa laureāte Rūta Pauloviča iepazīstināja klātesošos ar zinātnisko ziņojumu "Sēņu bioloģiski aktīvo vielu izpēte".

Kopsapulces noslēgumā LLMZA prezidente B.Rivža izteica pateicību LLMZA viceprezidentiem, nodaļu vadītājiem, LLMZA grāmatvedei par ieguldījumu LLMZA darbības organizēšanā. Tika pasniegti diplomu 2014. gadā ievēlētajiem LLMZA locekļiem, kā arī sveikti jaunie valsts emeritētie zinātnieki.

Ar kopsapulces ziņojumiem var iepazīties Latvijas Lauksaimniecības un meža zinātņu akadēmijas mājaslapā: www.llmza.lv.

LLMZA zinātniskā sekretāre **Kristīne Polačenko**

EiroNanoForum 2015

Laikā no 10. līdz 12. jūnijam Rīgā norisinājās vērienīga, Latvijas prezidentūras Eiropas Savienības padomē ietvaros organizēta starptautiska konference *EuroNanoForum 2015*. Konferencē ir viens no lielākajiem pasākumiem Eiropā, kurā vairāk kā 100 referātos tiek apskatīti ar nanotehnoloģijām saistītie zinātniskie sasniegumi, rūpnieciskās tendences un politikas jautājumi.

EuroNanoForum 2015 konferenci tās priekšsēdētāja asoc. prof. Donata Erta vadībā organizēja Latvijas Universitāte un Somijas kompānija *Spinverse* sadarbībā ar Eiropas Komisijas Pētniecības un inovācijas ģenerāldirektorātu, bet līdzfinansēja Eiropas Savienības pētniecības un inovāciju programma *Apvārsnis 2020*.

Viena no konferenci papildinošām daļām ir izstāde, kurā uzņēmumi, valsts un zinātniskās institūcijas, kā arī dažādu ES projektu pārstāvji skaidro un reklamē savus sasniegumus, produktus un iespējas ar nanotehnoloģijām un materiāliem saistītajās jomās.

Izstādē bija apskatāms arī īpašs stends – *Latvijas Saiets*. Šajā stendā varēja iepazīties ar lielāko universitāšu un institūtu zinātniskajiem pētījumiem un inovatīvo uzņēmumu sasniegumiem konferenci atbilstošajā tematikā. Lēmumu pieņēmējus pārstāvēja Izglītības un zinātnes ministrija.

Zinātniskās institūcijas un augstskolas pārstāvēja Latvijas Universitātes, Rīgas Tehniskā universitāte, Daugavpils Universitāte, LU Cietvielu fizikas institūts, LU Ķīmiskās fizikas institūts, LU Fizikas institūts, LU Polimēru mehānikas institūts un LU Lāzercentrs. Ķīmiskās fizikas institūta pētnieki demonstrēja Eiropas patentu ieguvušo pjezoelektrisko ierīci – nanomanipulatoru. Savukārt, LU Lāzercentra izstādes objekts bija magnētiskā lauka mērīšanas un attēlošanas iekārta, kas izmanto dimantus ar slāpekļa vakancēm, lai mēritu gan magnētiskā lauka lielumu,

gan virzienu, gan sadalījumu. Arī paši dimanti bija apskatāmi vitrīnā, blakus Fizikas institūta demonstrētajam magnētiskajiem šķidrumiem.

LU Cietvielu fizikas institūts demonstrēja gan grafēna plāksnītes izmantošanai enerģētikā, gan dažādus luminiscentus nanomateriālus nākotnes pielietojumiem apgaismes tehnikā. Varēja aplūkot zelta un pallādiņa nanostieniņu un dzelzs oksīda nanodaļiņu suspensiju šķīdumā, kuriem ir plašas pielietojuma iespējas nākotnē, bet pēdējais minētais ir izmantojams pat biomedicīnā mērķtiecīgai zāļu piegādes nodrošināšanai organismā.

Lielu interesi izraisīja Valsts nozīmes pētījumu centra projekta ietvaros LU Cietvielu fizikas institūta zinātniski pētnieciskajam vajadzībām pielāgotais vakuuma pārklāšanas iekārta klasteris, kurš tika projektēts un ražots Latvijas augsto tehnoloģiju uzņēmumā "Sidrabe". Tāpat savus produktus reklamēja nanopārklājumu uzņēmums *NacoTechnologies* un nanodaļiņu ražotājs *Plazma, Keramika, Tehnoloģija*.

Visvairāk 'aptaustītais' eksponāts bija SIA *GroGlass* neredzamā stikla paraugs – rāmī ar tauriņiem, kur vienā pusē bija parastā stikla paraugs, bet otrā neatstarojošais *GroGlass* muzeju stikls. Ar šādu stiklu jau ir ierāmēti vairāk nekā 1,5 miljoni mākslas darbi visā pasaulē un vairāk kā 300 meistardarbi Rijksmuzejā Amsterdamā.

Protams, šajā *Latvijas Saiets* stendā netika pārstāvēti pilnīgi visi industrijas pārstāvji un visas zinātniskās institūcijas, kas nodarbojas ar nanotehnoloģijām un nanomateriālu pētniecību, tomēr tika radīts nepārprotams priekšstats par to, ka arī Latvijā ir gan inovatīvu augsto tehnoloģiju uzņēmumi, gan tiek veikti kvalitatīvi zinātniski pētījumi.

Dr. L.Griņberga

DIVI ZAĶI AR VIENU ŠAVIENU

Turpinājums no 1.lpp.

Dakteris RAIMONDS KARLS, Rīgas Stradiņa universitātes Infektoloģijas un dermatoloģijas slimību katedras asistents, saņēma jaunā zinātnieks balvu par pētījumiem ādas vēža profilaksē, agrīnā diagnostikā un ārstēšanā. Viņš ir biedrības "Dermatologi pret ādas vēzi" valdes priekšsēdētājs. Cilvēki, sargiet savu ādu! Katedras vadītāja, LZA korespondētājlocekle Ludmila Viksna teica, ka Raimondu Karlu mīl ne tikai kolēģi un pacienti, bet arī studenti. (Varbūt – studentes, kā to liecināja daudzās puķu sniedzējas.) Novēlējumus – nevilkt garumā doktora grāda iegūšanu.

Par mūža ieguldījumu enerģētikas nozares jauno speciālistu sagatavošanā balvu saņēma RTU Enerģētikas institūta docents JĀNIS BAŽBAUERS, kurš, kā pats atzinās, savā ilgajā darba mūžā, arī būdams RTU Enerģētikas un elektrotehnikas fakultātes dekāns, ir daudz ko pieredzējis, tostarp arī jaunu studiju programmu un virzienu iedibināšanu. RTU zinātņu prorektors Tālis Juhna runāja par pārmantojamību – fakultātē strādā un viņa tiešais kolēģis zinātnes organizēšanas jomā ir fakultātes prodekāns, Jāņa Bažbauera dēls profesors Gatis Bažbauers, kurš no tēva mantojis atbildību un augstu pienākuma apziņu.

RTU Būvniecības inženierzinātņu fakultātes Siltuma, gāzes un ūdens tehnoloģijas institūta doktorants JURĢIS ZEMĪTIS jau-

nā zinātnieka balvu saņēma par darbu "Telpu gaisa kvalitātes analīze un prognozēšanas metodoloģija" – ļoti aktuālu tēmu laikā, kad esam spiesti uzturēties, mācīties un strādāt telpās ar neveramiem plastikāta logiem un skolēni ģībst pieelpotās klāsēs. Te gan nepieciešams neliels precizējums – Jurģis vairs nav doktorants, bet kopš 29. maija jau pilntiesīgs zinātņu doktors!

AS "Latvijas gāze" Juridiskās daļas vadītāja INGA KRŪMIŅA apbalvota par ieguldījumu Latvijas dabasgāzes nozares attīstībā un normatīvā regulējuma izstrādē. Kā teica Adrians Dāvis, Inga Krūmiņa sekmīgi tiek galā ar Eiropas Savienības regulām, direktīvām un tirgus liberalizāciju.

Noslēgumā Adrians Dāvis aicināja paskatīties uz Latviju un sevi pēdējo 25 gadu laikā. Zinātnē, izglītībā, kultūrā, celtniecībā mēs esam pastāvīgi auguši, un jau pati valsts pastāvēšana ir veiksmes stāsts. Latvija var – to pierāda šīs dienas laureāti. Un, protams, tie, kas viņus atbalsta – kolēģi, zinātniskie vadītāji un balvu mecenāti. Pēc balvu pasniegšanas svinīgās ceremonijas bija daudz fotografēties gribētāju – ar mecenātiem, saviem kolēģiem un ģimenes locekļiem. Puķu klēpji, labi saredzami diplomu, smaidi no auss līdz ausij. Tas viss ir jāiemūžina, lai var aplūkot arī mājnieki un draugi.

Vai arī turpmāk ar vienu bļiezeni tiks gāzti vairāki medījumi, to rādīs nākošais gads, jo balvas jau nekur nepazudīs, un Latvijas Zinātņu akadēmijas sekmīgā sadarbība ar Latvijas firmām un privātiem mecenātiem turpināsies.

Zaiga Kipere

Precizējums

Vēlos vērst jūsu uzmanību uz neprecizitātēm "Zinātnes Vēstnesis" (Nr.11 (490), 2015. gada 8.jūnijs) numurā, kas tieši skar arī manu kā zinātnieka darbu vēstures un avotu pētniecības laukā.

Būtiņa ir tā, ka šī numura ievadkrastā "LZA Senātā", kas veļtijs Starpdisciplinārās komisijas Latvijas PSR Valsts drošības komitejas (VDK) darbības zinātniskai izpētei un tās darbības atbalstam kopumā, nododot to LU LVI pārraudzībā un pasākumu komisijas darba uzlabošanā, – ir ieviesušās kļūdas.

Aizstāvēšana

Precizējums

Laikrakstā "Zinātnes Vēstnesis" 2015. gada 25. maijā publicētajā sludinājumā **NADEZDAS SEMJONOVAS** promocijas darba precizētais nosaukums ir "Valsts parāda politikas modelēšana".

2015. gada 30. jūnijā plkst. 10.00 Latvijas Universitātes Ģeogrāfijas un Zemes zinātņu fakultātē Alberta ielā 10, 313.telpā notiks Latvijas Universitātes Vides zinātnes promocijas padomes atklātā sēde, kurā disertāciju ķīmijas doktora zinātniskā grāda iegūšanai vides zinātnē aizstāvēs

par tēmu "**V un VI grupas metaloīdu sorbcijas izpēte uz modifiētiem biomateriālu sorbentiem**".

Recenzenti: prof. *Dr. habil.chem.* Andris Zicmanis, LU ĶF; *Dr.chem.* Kristīna Tihomirova, RTU; *Dr.geogr.* Ilga Kokorite, LU Bioloģijas institūts. Ar promocijas darbu var iepazīties LU daudznozaru bibliotēkā Raiņa bulv. 19, kā arī internetā LU mājaslapā.

2015. gada 30. jūnijā plkst. 14.00 Latvijas Universitātes Ģeogrāfijas un Zemes zinātņu fakultātē Alberta ielā 10, 313.telpā notiks Latvijas Universitātes Vides zinātnes promocijas padomes atklātā sēde, kurā disertāciju ģeogrāfijas doktora zinātniskā grāda iegūšanai vides zinātnē aizstāvēs

par tēmu "**Kūdras huminskābju mijiedarbība ar metāliskiem elementiem**".

Recenzenti: prof. *Dr. chem.* Arturs Viksna, LU ĶF; *Dr.biol.* Anita Osvalde, LU Bioloģijas institūts; *Dr.geol.* Juris Soms, Daugavpils Universitāte. Ar promocijas darbu var iepazīties LU daudznozaru bibliotēkā Raiņa bulv. 19, kā arī internetā LU mājaslapā.

2015. gada 3. jūlijā plkst. 10.00 Latvijas Universitātes (LU) Socioloģijas, politikas zinātnes un komunikācijas zinātnes promocijas padomes atklātā sēdē LU Sociālo zinātņu fakultātē Rīgā, Lomonosova ielā 1A, 210. auditorijā, promocijas darbu doktora zinātniskā grāda politikas zinātnē iegūšanai aizstāvēs

par tēmu "**EU Foreign Policy and the Uploading of National Preferences: The Case of Latvia**" ("**ES ārpolitika un nacionālo interešu virzīšana: Latvijas gadījuma izpēte**").

Recenzenti: doc., *Dr.polit.* Ieva Bērziņa (Vidzemes Augstskola); asoc. prof., *Dr.polit.* Toms Rostoks (Latvijas Universitāte); prof., *Dr.polit.* Andris Sprūds (Rīgas Stradiņa universitāte). Ar promocijas darbu iespējams iepazīties LU Bibliotēkā Raiņa bulvāri (Rīgā, Raiņa bulvāri 19) vai LU Sociālo zinātņu fakultātes mājaslapā <http://www.szf.lu.lv/petnieciba/promocijas-darbi/>.

2015. gada 3. jūlijā plkst. 14.00 Latvijas Universitātes (LU) Socioloģijas, politikas zinātnes un komunikācijas zinātnes promocijas padomes atklātā sēdē LU Sociālo zinātņu fakultātē Rīgā, Lomonosova ielā 1A, 210. auditorijā, promocijas darbu doktora zinātniskā grāda komunikācijas zinātnē iegūšanai aizstāvēs

par tēmu "**Bibliotēka 2.0 un Google paaudze: aktoru mijiedarbības iespējas mūsdienās**".

Recenzenti: *Dr.philol.* Jana Dreimane (Latvijas Nacionālās bibliotēkas Letonikas un Baltijas centra vadošā pētniece); asoc. prof., *Dr.phil.* Jurgis Šķilters (Latvijas Universitāte); prof., *Dr.sc.comp.* Māris Vitiņš (Latvijas Universitāte); prof., PhD. Elena Macevičute (Elena Macevičute), Boras Universitāte (University of Boras), Zviedrija).

Ar promocijas darbu iespējams iepazīties LU Bibliotēkā Raiņa bulvāri (Rīgā, Raiņa bulvāri 19) vai LU Sociālo zinātņu fakultātes mājaslapā <http://www.szf.lu.lv/petnieciba/promocijas-darbi/>.

2015.gada 8.jūlijā plkst.14.00 Rīgas Stradiņa universitātes (RSU) Medicīnas promocijas padomes atklātā sēdē Rīgā, Dzirciema ielā 16, Hipokrāta auditorijā

par tēmu "**Pārmantotā endometrija vēža raksturojums Latvijā**".

Oficiālie recenzenti: asoc. profesore *Dr.med.* Simona Doniņa (RSU); docents *Dr.med.* Jānis Eglītis (RAKUS); profesors *Dr.med.* Ilvars Siliņš (Upsālas universitāte, Zviedrija). Ar promocijas darbu varēs iepazīties RSU bibliotēkā, RSU mājaslapā www.rsu.lv.

2015.gada 13.jūlijā plkst.14:00 Transporta un sakaru institūta (TSI) promocijas padomes Transporta un satiksmes zinātnes nozares Telekomunikācijas un loģistikas apakšnozarē atklātā sēdē TSI konferenču zālē (130.aud.) Rīgā, Lomonosova ielā 1,

par tēmu "**Pilsētas sabiedriskā transporta sistēmas kvalitātes integrāls novērtējums no lietotāja viedokļa**" inženierzinātņu doktora zinātniskā grāda iegūšanai transporta un satiksmes nozarē.

Recenzenti: *Dr. habil. inž.* Igors Kabaškins (Latvija, TSI, profesors), *Dr.sc.ing.* Ija Niedole (Latvija, SIA "IMINK" valdes locekle un projektu vadītāja, Latvijas Būvzinātnieku savienība, Arhitektūras un pilsēt būvniecības sekcijas vadītāja vietniece, galvenais pētnieks RTU), *Ph.D. in Civil Engineering Efthia Nathanail (Greece, Assistant professor "Transportation systems design and evaluation", University of Thessaly, Department of Civil Engineering).*

Ar promocijas darbu var iepazīties TSI mājas lapā <http://www.tsi.lv> un TSI zinātniskajā bibliotēkā Lomonosova ielā 1.

2015.gada 13.jūlijā plkst. 16.00 Transporta un sakaru institūta (TSI) Transporta un loģistikas promocijas padomes atklātā sēdē TSI konferenču zālē (130.auditorijā) Rīgā, Lomonosova ielā 1,

9. un 19. rindkopā minētās komisijas sastāvs. Runājot par komisijas locekļu izslēgšanu, vēlos paskaidrot, ka 2015. gada martā – aprīlī izslēgti: *Dr. iur.* Kristīne Jarinovska (17.martā), *Dr. phil.* Solveiga Krūmiņa-Koņkova (uzrakstījusi atlūgumu, izslēgta 7. aprīlī), *Dr.hist.* Ritvars Jansons (uzrakstījis atlūgumu, kļūstot par Saeimas deputātu un pārejot darbā LR Saeimā, izslēgts 7. aprīlī), *Mag. hist.* Bonifacijs Daukšts (izslēgts 7. aprīlī, LOIB atsaucot viņa kandidatūru no komisijas sastāva).

Es pats līdzās pārējiem atlikušajiem kolēģiem komisijā vēl

DMITRY PAVLYUK

aizstāvēs promocijas darbu "**Eiropas lidostu efektivitātes pētījums, pamatojoties uz daudzparametru telpisko stohastiskās robežas analīzi**" inženierzinātņu doktora zinātniskā grāda iegūšanai transporta un satiksmes nozarē.

Recenzenti: *Dr. habil. ing. Sławomir Augustyn* (Polija, Nacionālais aizsardzības universitāte, ass. profesors); *Dr.sc.ing.* Vadims Stroitelevs (Latvija, VAS "Latvijas gaisa satiksme"; CNS/ATM stratēģiskās plānošanas nodaļas vadītājs); *Dr.sc.ing.* Irina Jackiva (Latvija, Transporta un sakaru institūts, zinātņu un attīstības prorektore, profesore).

Ar promocijas darbu var iepazīties TSI mājaslapā <http://www.tsi.lv> un TSI zinātniskajā bibliotēkā Rīgā, Lomonosova ielā 1.

2015. gada 16. jūlijā pl.15.00 Latvijas Mākslas akadēmijas promocijas padomes atklātā sēdē Rīgā, Kalpaka bulvāri 13, 10. telpā

par tēmu "**Ingūna Audere doktora zinātniskā grāda mākslas zinātnē iegūšanai aizstāvēs promocijas darbu "Vizuāli plastiskās izteiksmes attīstība stikla mākslā"**".

Recenzenti: pētniece Ilona Audere (*Dr.art.*), Rīgas Vēstures un kugniecības muzejs; asociētā profesore Rasa Smita (*Dr.*) Liepājas Universitāte; vadošā pētniece Stella Peļše (*Dr.art.*), Mākslas vēstures institūts. Ar promocijas darbu iespējams iepazīties LMA bibliotēkā (Rīgā, Kalpaka bulv. 13), LMA mājaslapā [lma.lv](http://www.lma.lv).

2015. gada 25. augustā plkst.12.00 Liepājas Universitātē (Lielajā ielā 14, 227. telpā) notiks Liepājas Universitātes Pedagoģijas nozares promocijas padomes sēde, kurā

par tēmu "**Rūta Kemere aizstāvēs promocijas darbu "Latvijas skolu ar vācu valodas specializāciju pedagogiskā darbība sabiedrības daudzvalodības veicināšanā"**" pedagogijas doktora zinātniskā grāda iegūšanai skolas pedagoģijas apakšnozarē.

Darba recenzentes: profesore *Dr.habil.paed.* Tatjana Koķe (Rīgas Stradiņa universitāte); profesore *Dr.philol.* Ilze Kangro (Latvijas Universitāte); profesore *Dr.paed.* Anita Lidaka (Liepājas Universitāte). Ar promocijas darbu var iepazīties Liepājas Universitātes bibliotēkā, Liepājā, Lielajā ielā 14, kā arī LiepU interneta vietnē www.liep.u.lv.

2015. gada 28. augustā plkst. 14.00 Rīgā, Āzenes ielā 12/1, 115. auditorijā, RTU Vides zinātnes nozares RTU promocijas padomes P-19 atklātā sēdē promocijas darbu inženierzinātņu doktora zinātniskā grāda iegūšanai aizstāvēs

par tēmu "**Inovativu organisko materiālu saules elementu fotoelektriskās īpašības**".

Oficiālie recenzenti: profesors, *Dr.habil.chem.* Māris Kļaviņš (Latvijas Universitāte), vadošais pētnieks, *Dr. phys.* Jānis Kleperis (Latvijas Universitāte), profesors, *Dr.ing., Saulius Vasarevicius (Vilnius Gedimino Technical University)*

Ar promocijas darbu var iepazīties RTU bibliotēkā Paula Valdena ielā 5, Valsts Nacionālajā bibliotēkā Mukusalas ielā 3 un Energētikas un elektrotehnikas fakultātē 602. kabinetā.

RTU elektrotehnikas nozares promocijas padome P-14 2015. gada 13. maijā sēdē piešķir inženierzinātņu doktora zinātnisko grādu energoelektronikas apakšnozarē **OLEGAM TETERENOKAM**. Balsošanas rezultāti: par – 11, pret – nav, nederīgu biļetenu nav.

Rīgas Tehniskās universitātes Ķīmijas nozares Promocijas padome "P-01" 2015. gada 14. maijā sēdē piešķir ķīmijas doktora zinātnisko grādu (*Dr. chem.*) ķīmijas nozares organiskās ķīmijas apakšnozarē **IRINAI NOVOSJOLOVAI**. Balsošanas rezultāti: par – 8, pret – nav, nederīgu biļetenu nav.

Daugavpils Universitātes Pedagoģijas promocijas padomes atklātā sēdē 2015. gada 14. maijā **ALESJA SPIHALA (SPYCHALA)**, pirmslaulību uzvārds **ŠAPKOVA**, aizstāvēja promocijas darbu un viņai tika piešķirts pedagoģijas nozares doktora zinātniskais grāds (*Dr.paed.*) skolas pedagoģijas apakšnozarē. Balsošanas rezultāti: par – 5, pret – nav, nederīgu biļetenu nav.

RTU inženierzinātņu nozares promocijas padome P-07 2015. gada 18. maijā sēdē piešķir inženierzinātņu doktora zinātnisko grādu **RAITAI ROLLANDEI**. Balsošanas rezultāti: par – 9 balsis; pret – 0; nederīgu biļeteni – 0.

Rīgas Tehniskās universitātes Promocijas padome P-11 zinātnes nozarē "Materiālzinātnē" tekstila un apģērhu tehnoloģijas apakšnozarē 2015.gada 18.maijā atklātā sēdē piešķir inženierzinātņu doktora zinātnisko grādu (*Dr.sc.ing.*) **ANNAI ŠUTKAI**. Balsošanas rezultāti: par – 8, pret – 0, nederīgu biļetenu nav.

RTU Promocijas padome P-03 2015. gada 15. maijā atklātā sēdē piešķir inženierzinātņu doktora zinātnisko grādu **VITĀLIJAM LŪSIM** mehānikas nozarē, polimēru un kompozitmateriālu mehānikas apakšnozarē. Balsošanas rezultāti: par – 7 balsis, pret – 0, nederīgu biļetenu nav.

Rīgas Stradiņa universitātes Medicīnas promocijas padome 2015. gada 22.maijā atklātā sēdē piešķir LR medicīnas doktora zinātnisko grādu specialitātē – ortodontijā **MĀRIM GRŽIBOVSKIM**. Balsošanas rezultāti: par –8, pret – 0, nederīgu biļetenu nav.

RTU Promocijas padome P-18 2015.gada 27.maijā sēdē piešķir inženierzinātņu doktora zinātnisko grādu **MĀRIM KODOLAM** materiālzinātnes nozares keramikas materiālu apakšnozarē. Balsošanas rezultāti: par – 13, pret – 0, nederīgu biļeteni – 0.

RTU Promocijas padome P-18 2015.gada 27.maijā sēdē piešķir inženierzinātņu doktora zinātnisko grādu **LUDMILAI MAHŅICKAI-GOREMIKINAI** materiālzinātnes nozares keramikas materiālu apakšnozarē. Balsošanas rezultāti: par – 13, pret – 0, nederīgu biļeteni – 0.

arvien skaitos minētās VDK komisijas loceklis (neesmu izslēgts, kā norādīts jūsu sniegtajā informācijā rakstā).

Uzskatu, ka ir būtiski, lai netiktu maldināti mani kolēģi vēsturnieki un Latvijas sabiedrība kopumā,

Starpdisciplinārās komisijas Latvijas PSR VDK darbības izpētei loceklis, Latvijas Nacionālā arhīva Latvijas Valsts Arhīva DAD arhīva eksperts **Ainārs Bambals, Dr. hist.**

Rīgas Tehniskās universitātes Ķīmijas nozares Promocijas padome "P-01" 2015. gada 28. maijā sēdē piešķir ķīmijas doktora zinātnisko grādu (*Dr.chem.*) ķīmijas nozares organiskās ķīmijas apakšnozarē **GIN-TAM ŠMITAM**. Balsošanas rezultāti: par – 11, pret – nav, nederīgu biļetenu nav.

2015. gada 28. maijā LU filozofijas zinātņu nozares promocijas padome atklātā sēdē piešķir **ELVĪRAI ŠIMFAI** filozofijas doktora (*Dr. phil.*) zinātnisko grādu filozofijas vēstures apakšnozarē. Balsošanas rezultāti: par – 7, pret – nav, nederīgu biļeteni – nav.

2015. gada 28. maijā LU filozofijas zinātņu nozares promocijas padome atklātā sēdē piešķir **MĀRIM KŪLIM** filozofijas doktora (*Dr. phil.*) zinātnisko grādu sociālās filozofijas apakšnozarē. Balsošanas rezultāti: par – 6, pret – nav, nederīgu biļeteni – nav.

2015. gada 28. maijā LU filozofijas zinātņu nozares promocijas padome atklātā sēdē piešķir **IGORAM GUBENKO** filozofijas doktora (*Dr. phil.*) zinātnisko grādu filozofijas vēstures apakšnozarē. Balsošanas rezultāti: par – 7, pret – nav, nederīgu biļeteni – nav.

Rīgas Stradiņa universitātes Juridiskās zinātnes promocijas padome 2015.gada 28.maijā atklātā sēdē piešķir tiesību doktora zinātnisko grādu specialitātē – juridiskās zinātnes, apakšnozarē – krimināltiesības **ĀLDONAI KIPĀNEI**. Balsošanas rezultāti: par –7, pret – 0, nederīgu biļetenu nav.

Latvijas Lauksaimniecības universitātes Promocijas padome Lauksaimniecības zinātņu nozares Laukkopības apakšnozares atklātā sēdē 2015.gada 29. maijā piešķir **VALDAI LAUGALEI** lauksaimniecības doktora zinātnisko grādu (*Dr. agr.*). Balsošanas rezultāti: par 9 balsis, pret – nav, atturas – nav.

RTU inženierzinātņu nozares promocijas padome P-07 2015. gada 1. jūnija sēdē piešķir inženierzinātņu doktora zinātnisko grādu **PĀVELAM OSIPOVAM**. Balsošanas rezultāti: par – 8 balsis; pret – 1; nederīgu biļeteni – 0.

Rīgas Stradiņa universitātes Medicīnas promocijas padome 2015. gada 1.jūnija atklātā sēdē piešķir LR medicīnas doktora zinātnisko grādu specialitātē – morfoloģijā **OLGAI ZAIKOVSKAI**. Balsošanas rezultāti: par –6, pret – 0, nederīgu biļetenu nav.

RTU Promocijas padome P-18 2015.gada 3.jūnija sēdē piešķir inženierzinātņu doktora zinātnisko grādu **AGNESEI GRIGALOVIČAI** Materiālzinātnes nozares polimēru un kompozitmateriālu apakšnozarē. Balsošanas rezultāti: par – 13, pret – 0, nederīgu biļeteni – 0.

RTU Promocijas padome P-18 2015.gada 3.jūnija sēdē piešķir fizikas doktora zinātnisko grādu **MĀRTIŅAM VANAGAM** materiālzinātnes nozares materiālfizikas apakšnozarē. Balsošanas rezultāti: par – 13, pret – 0, nederīgu biļeteni – 0.

Daugavpils Universitātes Pedagoģijas promocijas padomes atklātā sēdē 2015. gada 4. jūnijā **GAĻINA ZAVADSKA** aizstāvēja promocijas darbu un viņai tika piešķirts pedagoģijas nozares doktora zinātniskais grāds (*Dr.paed.*) mūzikas pedagoģijas apakšnozarē. Balsošanas rezultāti: par – 6, pret – nav, nederīgu biļetenu nav.

RTU Promocijas padome P-08 2015.gada 4.jūnija sēdē piešķir inženierzinātņu doktora zinātnisko grādu **ALEKSEJAM UDALČOVAM** elektronikas un telekomunikāciju nozarē, elektrosakaru apakšnozarē. Balsošanas rezultāti: par – 10; pret – 0; nederīgu biļetenu nav.

Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmijas Pedagoģijas zinātņu nozares promocijas padome 2015. gada 5. jūnija sēdē piešķir pedagoģijas doktora (*Dr. paed.*) zinātnisko grādu **SANDIM BĀRDIŅAM** mūzikas pedagoģijas apakšnozarē. Balsošanas rezultāti: par – 7, pret – nav, nederīgu biļetenu nav.

RTU inženierzinātņu nozares promocijas padome P-07 2015. gada 8. jūnija sēdē piešķir inženierzinātņu doktora zinātnisko grādu **ARMANDAM ŠLIHTEM**. Balsošanas rezultāti: par – 9 balsis; pret – 0; nederīgu biļeteni – 0.

RTU mehānikas un mašīnzinātnes nozaru promocijas padome P-04 2015. gada 8. jūnija sēdē nolēma piešķirt inženierzinātņu doktora grādu mehānikas nozares materiālu mehānikas un pretestības apakšnozarē **GAĻINAI HARJKOVAI**. Balsošanas rezultāti: par – 10, pret – nav, nederīgu biļetenu nav.

Rīgas Stradiņa universitātes Medicīnas promocijas padome 2015. gada 10.jūnija atklātā sēdē piešķir LR medicīnas doktora zinātnisko grādu specialitātē – neiroķirurģijā **KASPARAM AUSLANDAM**. Balsošanas rezultāti: par –8, pret – 0, nederīgu biļetenu nav.

Latvijas Universitātes Vides zinātnes promocijas padome 2015. gada 12. jūnija sēdē piešķir ģeogrāfijas doktora zinātnisko grādu (*Dr. geogr.*) vides zinātnes nozarē, dabas aizsardzības apakšnozarē **AGNESEI PUJATEI**. Balsošanas rezultāti: par – 8, pret – 0, nederīgu biļetenu nav.

LLU Ainavu arhitektūras apakšnozares promocijas padomes atklātā sēdē 2015. gada 12. jūnijā **LILITAI ZELTIŅAI** piešķir arhitektūras doktora (*Dr.arch.*) zinātnisko grādu ainavu arhitektūras apakšnozarē. Balsošanas rezultāti: par – 9, pret – nav, nederīgu biļetenu nav.

LLU Pārtikas zinātnes nozares Pārtikas procesu un iekārtu, Pārtikas mikrobioloģijas un Pārtikas produktu kvalitātes apakšnozaru promocijas padomes atklātā sēdē 2015.gada 12.jūnijā **LOLITA TOMSONE** aizstāvēja promocijas darbu iun viņai tika piešķirts inženierzinātņu doktora zinātniskais grāds (*Dr.sc.ing.*) pārtikas zinātnes nozarē. Balsošanas rezultāti: par – 9, pret – nav, nederīgu – nav.

Redaktore Zaiga Kipere.
"Zinātnes Vēstnesis".
Laikraksts iznāk kopš 1989. gada.
Reģistrācijas apliecība nr. 75.
Izdevējs: Latvijas Zinātnieku savienība.
"Science Bulletin" Association of Latvian Scientists.

"Zinātnes Vēstnesis" redakcijas padome:
akadēmiķis Juris Ekmanis (vadītājs), akadēmiķis Jānis Bērziņš, LZA kor.loc. Jānis Kristapsons, akadēmiķis Ēvalds Mugurēvičs, akadēmiķe Baiba Rivža, LZA kor. loc. Pēteris Trapencieris.
Redakcija: Rīgā, Akadēmijas laukumā 1.
Tālr. 67212706, 67225361, fakss 67821153.

E pasts: alma@lza.lv, lza@lza.lv
<http://www.lza.lv>
Indekss 77165.
Iespiests
SIA Zemgus LB